

ศ.นพ.อมร นนทสุต ผู้วางรากฐานสาธารณสุขไทย

เอกสารต้นฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ วิดีโอจากช่อง YouTube "กลุ่มงานสุขศึกษา โรงพยาบาลน่าน" ซึ่งนำเสนอชีวประวัติของ ศาสตราจารย์นายแพทย์อมร นนทสุต ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็น บุคคลสำคัญในวงการสาธารณสุขไทย ท่านมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐาน งานสาธารณสุขมูลฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็น ผู้ริเริ่มแนวคิดอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นการฝึกอบรมชาวบ้านให้ดูแลสุขภาพเบื้องต้นและกระจายความรู้สู่ชุมชน นอกจากนี้ท่านยังเป็น ผู้ผลักดันนโยบายสำคัญ หลายประการ เช่น การสร้างโรงพยาบาลชุมชนและสถานีอนามัย รวมถึงการกำหนดเป้าหมายความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ซึ่งเป็น ดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้านการพัฒนาสุขภาพของประเทศ วิดีโอนี้เน้นย้ำถึง ความเชื่อมั่นของท่าน ในศักยภาพของชาวบ้าน และผลงานที่ทำให้ยุคที่ท่านดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงสาธารณสุขถูกเรียกว่า ยุคทองของวงการสาธารณสุขไทย ประวัติของ ศ.นพ.อมร นนทสุต

1. ข้อมูลส่วนตัวและประวัติการศึกษา:

1.1. วันเกิด: 20 มกราคม 2471

1.2. บุตรคนสุดท้องของ: นาวาเอกพระแสงสิทธิการ และนางประชิด นนทสุต

1.3. คู่สมรส: แพทย์หญิงอนงค์ นนทสุต

2. การศึกษา:

2.1. มัธยมศึกษา: โรงเรียนอัสสัมชัญบางรัก

2.2. ปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต: ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (รุ่นที่ 57, พ.ศ. 2495)

2.3. ปริญญาโทสาธารณสุข: มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา (พ.ศ. 2505)

2.4. ปริญญาสาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์: มหาวิทยาลัยมหิดล (พ.ศ. 2529)

3. เส้นทางการทำงานและตำแหน่งสำคัญ:

3.1. เริ่มรับราชการในกรมอนามัยเมื่อปี พ.ศ. 2496 ในตำแหน่งนายแพทย์ตรีกองอนามัยโรงเรียน

3.2. ดำรงตำแหน่งต่างๆ เช่น อนามัยจังหวัดแพร่และเชียงใหม่,

3.3. ผู้อำนวยการกองโภชนาการ

3.4. อธิบดีกรมอนามัย

3.5. ปลัดกระทรวงสาธารณสุข: ระหว่างปี พ.ศ. 2526 ถึง 2530

4. แนวคิดและผลงานสำคัญที่เป็นนวัตกรรม: ศ.นพ.อมร นนทสุต ได้รับการยกย่องว่าเป็น "ครูใหญ่แห่งงานสาธารณสุขมูลฐานและบิดาแห่ง อสม." โดยมีผลงานและแนวคิดที่โดดเด่นดังนี้:

4.1. จุดเริ่มต้นของ อสม. (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน):

4.1.1. ในปี พ.ศ. 2511 ขณะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองโภชนาการ ได้ร่วมกับอาจารย์สมบุญฤทธิ์ วัชรวิทย์ และอาจารย์กำธร สุวรรณกิจ ในโครงการส่งเสริมบริการอนามัยชนบทที่อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก (เริ่มแรกมีการจ้างคนหนุ่มสาวในหมู่บ้าน)

4.1.2. ท่านได้ขยายโครงการนี้ที่อำเภอสарภักดิ์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยไม่ใช้การจ้างงาน

4.1.3. ประยุกต์ใช้เทคนิค Social Matrix จากฮาร์วาร์ด โดยการสอบถามชาวบ้านว่าเวลาเจ็บป่วยมักจะปรึกษาใคร พบว่ามักจะเป็นผู้สูงอายุหรือผู้ที่ได้รับการนับถือในชุมชน (โดยเฉลี่ย 1 คนต่อ 15 หลังคาเรือน)

4.1.4. เริ่มแรกให้ความรู้แก่บุคคลเหล่านี้เพื่อเป็น "ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข" (ผสข.)

4.1.5. ต่อมาเมื่อเห็นว่าชาวบ้านมีความสามารถในการรักษาพยาบาลได้ จึงสอนวิธีการรักษาเบื้องต้นเพิ่มเติมและยกฐานะเป็น "อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน" (อสม.) โดยเน้นให้เป็นอาสาสมัครเพื่อความภาคภูมิใจและโครงการที่ยั่งยืน

4.2. การผลักดันงานสาธารณสุขมูลฐาน: ในปี พ.ศ. 2520 หลังได้รับตำแหน่งรองปลัดกระทรวงสาธารณสุข ท่านมีส่วนร่วมในการร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และได้บรรจุเรื่อง "พ.ศ." (ซึ่งพัฒนาเป็น อสม.) และ "งานสาธารณสุขมูลฐาน" เข้าไปในแผน

4.3. เมื่อองค์การอนามัยโลกประกาศนโยบาย "สุขภาพดีถ้วนหน้า" (Health for All) ซึ่งใช้หลักการสาธารณสุขมูลฐานที่เน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ประเทศไทยจึงเริ่มงานสาธารณสุขมูลฐานอย่างจริงจังและประสบความสำเร็จ

4.4. นโยบายและโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุข: ขณะดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงสาธารณสุข ท่านสนับสนุนการสร้างโรงพยาบาลชุมชนทุกอำเภอ และ สถานีอนามัยตำบลทุกตำบล

4.5. ผลักดัน "เป้าหมายความเป็นพื้นฐาน" (จปฐ.) เพื่อใช้เป็นเครื่องชี้วัดสถานภาพและความสำเร็จของการพัฒนาในแผนการส่งเสริมสุขภาพ

- 4.6. ประวัติการทำงาน: แนวคิดสำคัญที่ท่านยึดถือเสมอคือ: "ก็ต้องเชื่อว่าชาวบ้านเขาทำได้ อันนี้สำคัญมาก อย่าดูถูกเขาเป็นอันขาด อย่าไปนึกว่าเขาใหญ่กว่าเขา เรามีความรู้เยอะอะไรแบบนี้จะไม่รอดถ้าทำงานกับสังคม อย่าไปถือว่าตัวเองเหนือกว่า ชาวบ้านเขาก็เป็นครูเราได้" ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมั่นในศักยภาพของประชาชนและการทำงานร่วมกับชุมชน
- 4.7. ยุคทองของสาธารณสุขไทย: สมัยที่ ศ.นพ.อมร นนทสูต ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงสาธารณสุข ได้เกิดนวัตกรรมงานสาธารณสุขมากมาย จนได้ชื่อว่าเป็น "ยุคทองของวงการสาธารณสุขไทย"
5. บทบาทหลังเกษียณอายุราชการ:
- 5.1. แม้เกษียณอายุราชการ ท่านยังคงเป็นที่ปรึกษาและมีส่วนสำคัญในการวางยุทธศาสตร์งานสาธารณสุขของประเทศไทย รวมถึงการสร้าง "หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า" ได้รับการขนานนามว่าเป็น "ครูใหญ่แห่งระบบสาธารณสุขเพื่อชุมชน ผู้ปลุกชาวบ้านให้ลุกตื่นจากความงัวเงีย จน เจ็บ"
- 5.2. ผลงานสำคัญสุดท้ายที่ฝากไว้คือ การผลักดันการจัดทำ "แผนที่ยุทธศาสตร์ในงานสาธารณสุข"
6. การจากไป: ศ.นพ.อมร นนทสูต เสียชีวิตเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2563 สิริอายุ 92 ปี ด้วยภาวะเลือดออกในทางเดินอาหารและโรคประจำตัว
7. บทสรุป:
- 7.1. ศ.นพ.อมร นนทสูต เป็นบุคคลสำคัญที่มีคุณูปการอันใหญ่หลวงต่อระบบสาธารณสุขไทย ท่านได้วางรากฐานสำคัญของงานสาธารณสุขมูลฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อตั้งและพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นหัวใจของการดูแลสุขภาพภาคประชาชน
- 7.2. ท่านเชื่อมั่นในศักยภาพของชาวบ้านและทำงานด้วยปรัชญาที่ไม่ดูถูกประชาชน ทำให้เกิดนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุขที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของคนไทยมาจนถึงปัจจุบัน
- 7.3. ท่านได้รับการจารึกไว้ในฐานะ "ปูชนียบุคคลของวงการสาธารณสุขไทย ครูใหญ่แห่งงานสาธารณสุขมูลฐาน และบิดาแห่ง อสม."